

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/192598,Zolnierz-i-patriota-Wspomnienie-o-Jozefie-Bandzo-ps-Jastrzab.ht>
ml
14.03.2026, 06:05

[Następny](#)

[Powrót](#)

Żołnierz i patriota. Wspomnienie o Józefie Bandzo ps. Jastrząb

Dyskusja poświęcona Józefowi Bandzo, bohaterskiemu żołnierzowi 3. i 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej i niestrudzonemu animatorowi ruchu kombatanckiego, odbyła się 23 października 2023 r. w Centralnym Przystanku Historia IPN w Warszawie.

23.10.2023

Spotkanie zorganizowano w związku z przypadającymi w październiku 100. rocznicą urodzin i 7. rocznicą śmierci „Jastrzębia”.

W dyskusji o jednym z najdzielniejszych partyzantów 3. i 5. Wileńskiej Brygady AK udział wzięli: Marzena Kruk, dyrektor Archiwum IPN, dr Tomasz Łabuszewski, dyrektor Oddziału IPN w Warszawie, i dr hab. Tomasz Balbus, naczelnik Oddziałowego Archiwum IPN we Wrocławiu. Spotkanie poprowadził Andrzej Urbański z Radia Gdańsk.

Podczas rozmowy dyrektor Marzena Kruk podkreśliła znaczenie, jakie dla Józefa Bandzo miał dom rodzinny i przypominała, jak bliska była mu przez całe życie Wileńszczyzna, gdzie spędził szczęśliwe lata dzieciństwa. Dr hab. Tomasz Balbus mówił o dowódcach Józefa Bandzo z 3. Wileńskiej Brygady AK – por. Romualdzie Rajsie ps. Bury i por. Gracjanie Frogu ps. Szczербiec. Opowiadał też o warunkach życia partyzantów na Wileńszczyźnie. Natomiast dr Tomasz Łabuszewski omówił temat udziału Józefa Bandzo w walkach 5. Wileńskiej Brygady AK dowodzonej przez mjr. Zygmunta Szendzielarza ps. Łupaszka i konspiracji niepodległościowej na Białostocczyźnie i Pomorzu.

Dyskutanci, którzy poznali osobiście Józefa Bandzo, podkreślali w rozmowie ogromną skromność bohatera oraz jego lojalność wobec towarzyszy broni. Wspominali też, jak z wielkim zaangażowaniem opowiadał młodym ludziom o partyzantce niepodległościowej, zarażając ich tym samym pasją do historii.

Po spotkaniu przedstawicielki Archiwum IPN złożyły kwiaty na grobie Józefa Bandzo w Kwaterze Polskiego Państwa Podziemnego na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Zapis spotkania „Żołnierz i patriota. Wspomnienie o Józefie Bandzo ps. Jastrząb” można będzie zobaczyć na IPNtv w niedzielę 29 października 2023 r.

* * *

Józef Bandzo urodził się 21 października 1923 roku w Wilnie. Był harcerzem 11. Wileńskiej Drużyny Harcerzy, tzw. Zielonej, która znajdowała się pod opieką 6. Pułku Piechoty im. Józefa Piłsudskiego. Do czerwca 1942 r. uczył się w Gimnazjum Elektromechanicznym w Wilnie. Po zakończeniu nauki wyjechał do rodziców do miejscowości Gliniszki, gdzie włączył się w działalność konspiracyjną i w lipcu 1942 r. został zaprzysiężony w szeregach Armii Krajowej.

Od października 1943 roku był żołnierzem 3. Wileńskiej Brygady AK dowodzonej przez por. Gracjana Fróga ps. Szczербiec. Od listopada 1943 roku, awansowany na kaprała, objął stanowisko

dowódcy drużyny w 1. kompanii dowodzonej przez por. Romualda Rajsa ps. Bury. Został ciężko ranny podczas bitwy pod Murowaną Oszmianką 14 maja 1944 roku. Po wyleczeniu ran wziął udział w operacji „Ostra Brama”. Po okrążeniu sił AK przez rzekomo sojusznicze oddziały sowieckie szczęśliwie uniknął internowania i dotarł do Wilna, gdzie kontynuował działalność w konspiracji.

W listopadzie 1944 roku został aresztowany przez NKWD. Udało mu się jednak uciec i przedostać na Lubelszczyznę. Następnie pojechał na Podlasie i wstąpił do walczącej na tych terenach w 5. Wileńskiej Brygady AK majora Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”. W brygadzie walczył do września 1945 roku, a następnie przeszedł do Narodowego Zjednoczenia Wojskowego. W ramach NZW walczył do końca 1945 roku. Na początku 1946 roku powrócił pod rozkazy majora „Łupaszki” i mianowany został dowódcą patrolu dywersyjnego. Wsławił się przeprowadzeniem brawurowych akcji ekspropriacyjnych w celu zdobycia środków na dalszą działalność konspiracyjną i planowaną działalność partyzancką.

Od maja 1946 roku dołączył do majora „Łupaszki” i znalazł się w jego osobistym poczcie, stając jednym z najbardziej zaufanych żołnierzy Majora. To jemu dowódca 5. Brygady powierzał swoje bezpieczeństwo w trakcie przemarszów przez Bory Tucholskie, Warmię i Mazury. W sierpniu 1946 r. na własną prośbę został urlopowany, a w lutym 1947 r. ujawnił się w czasie ogłoszonej przez ówczesny rząd amnestii. To nie zapewniło mu jednak bezpieczeństwa. Był przez wiele lat inwigilowany i prześladowany. Został skazany w latach 60. na dożywocie, wiele lat spędził w więzieniu.

Po 1990 roku działał na rzecz przywrócenia pamięci o żołnierzach podziemia niepodległościowego jako animator ruchu kombatanckiego. Był wielkim przyjacielem i wychowawcą młodzieży. Zawsze chętnie spotykał się z młodymi ludźmi, którym opowiadał o losach i wyborach ich rówieśników z lat 40., widząc w nich naturalnych kustoszy pamięci o Żołnierzach Niezłomnych.

Zmarł 16 października 2016 w Wołominie. Został pochowany w Kwaterze Polskiego Państwa Podziemnego na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie.

Fot. Katarzyna Adamów (IPN)

[Józef Bandzo, *Tak było*. Wspomnienia partyzanta 3. i 5. Wileńskiej Brygady AK, wstęp Piotr Niwiński, Warszawa 2019](#)

[Audiobook: *Tak było*. Wspomnienia partyzanta 3. i 5. Wileńskiej Brygady AK Józefa Bandzo ps. „Jastrząb”](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

[Dyskusja](#)